

რეაბილიტაციის პროცესის ისტორიული განვითარება

2021 წლის 1 აპრილს ამოქმედდა საქართველოს კანონი „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“, რომელმაც რეგულირების მიზნად რეაბილიტაციის პროცესის მონესრიგება დაასახელა. დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში გადახდისუუნარობის პროცესს ძალიან ბევრი საკანონმდებლო ბარიერი ჰქონდა განვითარებადი ქვეყნისთვის კი მოქნილ კანონმდებლობას დიდი მნიშვნელობა აქვს.

ნაშრომის მიზანია გადახდისუუნარობის სამართლის წარმოშობის ისტორიული შესწავლა, მისი ინსტიტუციონალური განვითარების დანახვა საერთაშორისო და ადგილობრივ კონტექსტში. ნაშრომი ასევე ევროპის საბჭოს 2019 წლის 2019/1023 დირექტივას ანალიზებს, რომელმაც წევრ სახელმწიფოებს ვალდებულის რესტრუქტურისა და რეაბილიტაციის მოქნილი მექანიზმები შესთავაზა.

საკვანძო სიტყვები: რეაბილიტაციის მმართველი, რესტრუქტურისა და რეაბილიტაციის გეგმა, აბსოლუტური და შედარებითი პრიორიტეტის წესი (APR, RPR), პრევენციული რესტრუქტურისა და რეაბილიტაციის გეგმა.

1. შესავალი

გადახდისუუნარობის სამართლის წარმოშობა ეფუძნება ვაჭრობის განვითარებას, რომელმაც შექმნა ფინანსური სირთულეების დაძლევის მექანიზმი. გადახდისუუნარობის სამართალი ვაჭრობის რეჟიმის ლიბერალიზაციით მე-18 საუკუნის ინგლისში ჩამოყალიბდა. ნაშრომის მიზანია გადახდისუუნარობის სამართლის წარმოშობის ისტორიული შესწავლა, მისი როგორც ინსტიტუციონალური განვითარების დანახვა საერთაშორისო და ადგილობრივ ქრისტიანულ კონტექსტში.

ნაშრომი მიმოიხილავს ევროკავშირში რეაბილიტაციის პროცესის გაძლიერების ღონისძიებებს, რომელიც პირველად 2002 წლის საბჭოს №1346/2000 რეგლამენტში აისახა. იმ დროისთვის, ევროპაში რეაბილიტაცია ლიკვიდაციის დამხმარე მექანიზმად აღიქმებოდა და რეალური გზა საწარმოს გადასარჩენისა არ მოქმედებდა. 2019 წლის №2019/1023 დირექტივით ევროკავშირმა წევრ სახელმწიფოებს ვალდებულის რესტრუქტურისა და რეაბილიტაციის მოქნილი მექანიზმები შესთავაზა. როგორც სამეცნიერო წყაროებიდან ირკვევა, წინამდებარე დირექტივა 2014 წელს გამოცემული, UNCINTRAL-ის გადახდისუუნარობის საკანონმდებლო გზამკვლევის გადამუშავებული ვერსიისა, შესაბამისად მასში რეაბილიტაციის პროცესის რეკომენდაციებიც არის ასახული.

ნაშრომი ასევე გვთავაზობს XX საუკუნის 30-იან წლებში საქართველოში გადახდისუუნარობის პროცესის საფუძვლისა და დამოუკიდებელ საქართველოში მოქმედი კანონების ანალიზს. მწირი სამეცნიერო ნაშრომები ართულებდა ამ მეტად საინტერესო დარგის განვითარებას. 2021 წლის 1 აპრილს ამოქმედდა საქართველოს კანონი „რეაბი-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი, მონვეული ლექტორი, საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მონვეული ლექტორი, გრიგოლ რობაქიძის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის მონვეული ლექტორი.

ლიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ, რომელმაც კანონის რეგულირების პრიორიტეტულ მიზნად რეაბილიტაციის პროცესის მოწესრიგება დაასახელა. ახალი კანონი შექმნილია წინამდებარე დირექტივის პრინციპებზე და თანამედროვე გადახდისუნარობის სტანდარტებს პასუხობს. საინტერესოა, ასევე „გაკოტრების წარმოებისა“ და „გადახდისუნარობის საქმისწარმოების“ შესახებ კანონების განხილვა რეაბილიტაციის მმართველის ფიდეუციური ვალდებულებების ჭრილში.

ნაშრომში ისტორიულ ჭრილში შესწავლილია გადახდისუნარობის სამართლის წარმოშობის ფესვები, მისი განვითარებისა და ლიბერალიზაციის მოდელები, ასევე ქართული სამართლის ადრე მოქმედი „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონი, „გადახდისუნარობის საქმისწარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონი და სასამართლო პრაქტიკა.

2. გადახდისუნარობის სამართლის წარმოშობა

2.1. რომის სამართალი

გაკოტრება ლათინური ტერმინიდან *concursum* მომდინარეობს, რაც თავმოყრას ნიშნავს. გაკოტრების სამართლის წარმოშობის ფესვები რომის სამართალში იღებს სათავეს. მოვალის წინააღმდეგ გამართულ კრებაზე საერთო კრედიტორები იკრიბებოდნენ და ერთობლივი გადაწყვეტილებით აკისრებდნენ მოვალეს სასჯელს. რომის სამართალი არ განასხვავებდა ინდივიდუალურ ან კოლექტიურ კრებას. ეს არის პერიოდი, როდესაც კრედიტორის აღსრულების ობიექტს მოვალის პიროვნება წარმოადგენდა, კერძოდ მისი ღირსება, თავისუფლება, სხეული და თვით სიცოცხლეც კი.

რომის სამართალი ითვალისწინებდა კრედიტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების სხვადასხვა გზას: მოვალისთვის სხეულის ნაწილის მოჭრას და მათი პროპორციულად გაყოფას, ან მოვალის მონად გაყიდვას.¹ მოვალის ქონება, როგორც აღსრულების ობიექტი, იშვიათად გამოიყენებოდა. ამრიგად, კრედიტორთა სასარგებლოდ აღსასრულებლად უნდა მიქცეულიყო ადამიანის პიროვნული ღირებულებები. მაგალითად, XII ტაბულის კანონით (ჩვ.წ.აღ. 451 წ.) კრედიტორს უფლება ჰქონდა, მოვალე ცემით მოეკლა ან იგი მონად გაეყიდა. პიროვნების ეგზეკუცია საკმაოდ მკაცრი ღონისძიება იყო მოვალისთვის.²

2.2. გაკოტრების სამართლის წარმოშობა ინგლისში

ინგლისში გადახდისუნარობის სამართალი გაკოტრების რეფორმების შედეგად წარმოიშვა.

¹ Shaiman S. L., The History of Imprisonment for Debt and Insolvency Laws in Pennsylvania as They Evolved from the Common Law The American Journal of Legal History Vol. 4, No. 3, Oxford University Press, 1960, 205.

² მიგრიაული რ., გაკოტრების სამართლის განვითარების მოკლე ისტორია, შესავალი გაკოტრების სამართალში, თბ., 2006, 165-166.

ტერმინი გაკოტრება “bankruptcy” მომდინარეობს იტალიური სიტყვიდან „ბანკა“ („ბანკო“) და „როტა“ (ან „როტო“). ამ სიტყვების პირდაპირი თარგმანი ნიშნავს „გატეხილ სკამს“. ეს სავარაუდოდ მინიშნებაა იტალიელ ფულის გამსესხებლებზე, რომლებიც აწარმოებდნენ ბიზნესს ფლორენციაში მდინარე არნოს ნაპირებზე და, რომლებიც იყენებდნენ პატარა სკამებს საბუთების განსათავსებლად.³ თუ ფულის მსესხებელი ვერ შეასრულებდა მოვალეობებს, გაბრაზებული გამსესხებელი თავზე გადაამტვრევდა სკამს.⁴

ტერმინი „გაკოტრება“ პირველად ანგლო-ამერიკული სამართლის სისტემაში, კერძოდ, ინგლისის აქტში „აქტი ისეთი პირების წინააღმდეგ, ვინც გაკოტრებულია“⁵ გვხვდება. ეს იყო პირველი გაკოტრების კანონი, რომელიც გამოქვეყნდა 1542 წელს ჰენრი VIII-ის მეფობის დროს. კანონი შექმნილი იყო მხოლოდ კრედიტორის სასარგებლოდ და მიმართული იყო ხელოსნებისა და ვაჭრების წინააღმდეგ. 1542 წლის აქტში დასახელებული იყო მოვალის ქონების ლიკვიდაციის არანებაყოფლობითი პროცესი, რომლის ინიცირების უფლებაც კრედიტორებს გააჩნდათ. 1542 წლის კანონის პრეამბულა და I ნაწილი მკითხველს ინფორმაციას აძლევს, თუ რაიყო მოთხოვნის დაკმაყოფილების საგანი. მოვალე არამხოლოდ ქონებით აგებდა პასუხს, არამედ შესაძლებელი იყო მისი დაპატიმრება ან სხეულის მოჭრა. გაკოტრებულად გამოცხადება მძიმე ტვირთს წარმოადგენდა მოვალეებისთვის.⁶

„სადაც მყვინთავები და სხვადასხვა პირები, რომლებიც ეშმაკურად იღებენ მათ ხელში სხვა ადამიანების საქონელს, მოულოდნელად გარბიან უცხო ადგილებში, არ აპირებენ გადაიხადონ ან დაუბრუნონ რომელიმე კრედიტორს ვალეები, არამედ საკუთარი ნებით და სიამოვნებით მოიხმარენ მოპარულ ქონებას. ნივთები, რომელიც მიღებულია სხვა ადამიანების კრედიტით, მათი საკუთარი სიამოვნებისთვის და დელიკატური ცხოვრებისთვის, ყოველგვარი მიზეზის, სამართლიანობისა და სინდისის საწინააღმდეგოდ ღორდ კანცლერს... ექნება ძალა და უფლებამოსილება ამ აქტის ძალით, მიიღოს ... მათი სხეულების დაპატიმრება ან სხვაგვარად, ასევე მათი ქონების გასხვისება კრედიტორთა მოთხოვნების შესაბამისად.“⁷

საერთაშორისო საზოგადოება ერთხმად თანხმდება, რომ პირველად ინგლისში გამოიყენეს ტერმინი „გაკოტრება“, რომელიც ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის ზომას აწესებდა. პენსილვანიის სამართლის სკოლის პროფესორი ლუის ედუარდ ლევენჰალიცი, ეთანხმება ამ პოზიციას, მეტიც მისი მტკიცებით, საქმის მწარმოებლის შესატყვისი ტერმინი „დეკოქტორიც“ 1970 წლის გიორგი II-ის აქტის მიღებამდე, სწორედ ინგლისის სამართალში გამოიყენეს პირველად.⁸

³ *Quilter G.*, The Quality of Mercy-The Merchant of Venice in the Context of the Contemporary Debt and Bankruptcy Law of England, *Insolvency Law Journal*, Vol. 6, 1998, 43, 49.

⁴ *Hayek M.*, Principles of Bankruptcy in Australia, University of Queensland Press, 1962, 5.

⁵ An Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt (1542) 34 & 35 Henry VIII, c 4. 1542: 34 & 35 Henry 8 c.4: Statute of Bankrupts.

⁶ *Demarco R.*, Bankruptcy Laws of England – Elizabethan Era, 2013, History of Bankruptcy, part 6. <<https://www.abi.org/feed-item/history-of-bankruptcy-%E2%80%93-part-6>> [11/06/2021].

⁷ An Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt (1542) 34 & 35 Henry VIII, c 4. 1542: 34 & 35 Henry 8 c.4: Statute of Bankrupts, preamble.

⁸ *Levinthal L.*, The Early History of English Bankruptcy, University of Pennsylvania Law Review, Published by the University of Pennsylvania Law School, Philadelphia, Vol. 67, Number I, 1919, 2.

1542 წლის აქტი თავისთავად არ იყო სრულყოფილი, რამეთუ ის არ ათავისუფლებდა მოვალეს და არ ათავისუფლებდა მოვალის მომავალ შემოსავალს ან შესყიდვას ვალის აღსრულებისგან.⁹ ელიზაბეტ პირველმა მის მიერ 1571 წელს გამოცემულ აქტში განავითარა და დახვეწა გაკოტრების პროცედურები. მიუხედავად იმისა, რომ 1542 წლის კანონის თანახმად, ზოგადი პრაქტიკა იყო ვაჭრებისა და ხელოსნებისთვის მათი ქონებით გამოყენების შეზღუდვა, 1570 წლის აქტმა დააკოდიფიცირა აღნიშნული პრაქტიკა. 1570 წლის აქტი განსხვავდება 1542 წლის აქტისაგან ორი ძალიან მნიშვნელოვანი ასპექტით. პირველი, 1570 წლის აქტმა გააძლიერა დებულება თაღლითური გადარიცხვების შესახებ. კომისარს აღარ უნევდა თაღლითურად გადაცემული აქტივის ბრუნვა. კომისარს უფლება ჰქონდა დაერიცხა ქონებისადმი მიყენებული ზარალი ორმაგი ოდენობით (13 ელიზ. C. 7, sec. VI (1570 წ.)). მეორე განსხვავება იმით გამოიხატებოდა, რომ 1570 წლის აქტმა შემოიღო ტერმინი „მუდმივი გაკოტრების ქონება“. თუ გაკოტრებულს ყველა აქტივის ლიკვიდაციის შემდეგ დარჩენილი ჰქონდა შესასრულებელი ვალდებულება, არა მხოლოდ ეს ნაშთები არ იყო გათავისუფლებული აღსრულებისგან, არამედ კომისარი ინარჩუნებდა უფლებამოსილებას ჩამოერთვა და გაეყიდა შემდგომში (ნებისმიერი გზით) მოვალის მიერ შეძენილი ქონება, კრედიტორების სრულად დაკმაყოფილებამდე (13 ელიზ. C. 7, წმ. X (1570 წ.)).¹⁰

მეთექვსმეტე საუკუნეში საერთაშორისო ვაჭრობისა და კომერციის ზრდის შემდეგ, გაჩნდა ადმინისტრაციისა და ფინანსური სიძნელების გადალახვის უკეთესი სისტემის მოთხოვნილება.¹¹ XVII საუკუნის მეორე ნახევრისთვის, დამოკიდებულება გაკოტრებისა და რისკისადმი, კომერციულ კონტექსტში შეიცვალა. გადასახადები ყოველთვის არ იყო საკმარისი მეცნიერული აღმოჩენებისა ან ომის დასაფინანსებლად, ამიტომ კრედიტი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი იყო საჯარო და კერძო ეკონომიკისთვის. ბლექსტონი თავის განცხადებაში ასახავდა ფართოდ გავრცელებულ შეხედულებას, რომ „ვაჭრობა შეუძლებელია ორივე მხარის ორმხრივი ვალდებულების გარეშე: ვალდებულების ხელშეკრულება არა მხოლოდ გამართლებულია, არამედ აუცილებელიც.“¹²

ეს ცვალებადი დამოკიდებულება აისახა გაკოტრების შესახებ კანონების თანმიმდევრულ, თუმცა ნელი ტემპით ლიბერალიზაციაში. 1705 წელს, ინგლისის კანონმდებლობამ პირველად შემოიღო უწყვეტი დავალიანებისგან გაკოტრებულის გათავისუფლების ინსტიტუტი, რაც გულისხმობდა მოვალის პირად და ქონებრივ თავისუფლებას წარსულის ვალდებულებებზე. ამ გადანყვეტილების მიღებას სჭირდებოდა 4, 5 კრედიტორის თანხმობა.¹³

⁹ Jordan Ch., The Historical Evolution of the Bankruptcy Discharge, 65 Am. Bankr. L. J., 331-2, 1991, 325.

¹⁰ Demarco R., Bankruptcy Laws of England – Elizabethan Era, History of Bankruptcy, part 6., 2013, 1.

¹¹ Allsop J., Dargan L., The History of Bankruptcy and Insolvency Law in England and Australia, 2013, ELECD 111, მითითებულია: Gleeson J.T., Watson J.A., Higgins, Ruth C.A. (eds.), Historical Foundations of Australian Law – Vol. II: Commercial Common Law, The Federation Press, 2013, 424.

¹² იქვე, 425.

¹³ Edelman J., Meehan H., Cheung G., The Evolution of Bankruptcy and Insolvency Laws and the Case of the Deed of Company Arrangement, Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly, № 4, 2019, 574.

არასაკმარისი რეგულირების სახით არსებული დაბრკოლების მიუხედავად, გაკოტრების ლიბერალიზაციის პროცესი გრძელდებოდა. მოვალის მიერ პირადი განცხადებით გაკოტრების პროცესის მოთხოვნა ახალი სამართლის დარგის „რეაბლიტაციის“ შექმნით დასრულდა, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა გაკოტრებისა და გადახდისუნარობის პროცესის დაბალანსებას.

2.3. გადახდისუნარობის სამართლის ფესვები ინგლისში

XVI საუკუნეში ინგლისში სამართლის „მერჩანტები“ (ვაჭრები) აძლევდნენ გადახდისუნარო მოვალეს ვალდებულებისგან გათავისუფლების შანსს. კრედიტორების თანხმობით მათთან ინერებოდა დებულება ვალდებულების გადანაწილების შესახებ, რაც საშუალებას აძლევდა მოვალეს ახალი გარიგებების დადების უფლებას. სწორედ ეს განაწილების შეთანხმებები იყო სავარაუდოდ რეაბილიტაციის ყველაზე ძველი ფორმა, რეაბილიტაციის გენეზისი ვაჭრობის წეს-ჩვეულებებში. ის შედგებოდა ხელშეკრულების მუხლისგან, დადებული მოვალესა და კრედიტორებს შორის, რომელიც მოიცავდა კრედიტორების თანხმობას, მიეღოთ იმაზე ნაკლები თანხა, რისი მოთხოვნის უფლებამოსილებაც ჰქონდათ.¹⁴

1831 წელს მნიშვნელოვანი რეფორმები განხორციელდა ლორდ ბროჰემის ხელმძღვანელობით, რომელმაც შექმნა გაკოტრების სასამართლო სახედამხედველო იურისდიქციით, რა ფუნქციასაც ადრე საკანონმდებლო სასამართლო ახორციელებდა.¹⁵ გაკოტრების პროცესის ლიბერალიზაციამ სათავე დაუდო გადახდისუნარობის სამართლის წარმოშობას და მისი, როგორც პროცესის, საკანონმდებლო დამკვიდრებას. ეს ყველაფერი აისახა ინგლისის 1861 წლის გენერალურ აქტში „ინგლისში გაკოტრებისა და გადახდისუნარობის შესახებ კანონის შესწორების შესახებ“, რომელმაც კანონის მოქმედება გაავრცელა არამხოლოდ მოვაჭრეებზე, არამედ მთელს საზოგადოებაზე. ამ კანონმა განაპირობა კრედიტორების უფლებამოსილების გაზრდა გადახდისუნარობის პროცესში - ისინი აღარ იყვნენ უბრალო დამკვირვებლები, რაც გამოიხატა მათ მიერ სასამართლო პროცესის ინიცირების უფლების განმტკიცებით, რაც ადრე არ იყო რეგულირებული. კრედიტორთა სამი მეოთხედის თანხმობით, ვალდებულება შესაძლებელია გადანაწილებოდა მოვალეს, რომელიც უმცირესობაში მყოფი კრედიტორებისთვის იქნებოდა სავალდებულო, მათ მიერ მიღებულ შეთანხმებას კი დაამონებდა ინგლისის გაკოტრების სასამართლო.¹⁶ ეს მექანიზმი წარმოადგენდა რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცებას და სწორედ ამ აქტის საფუძველზე მოიპოვა გადახდისუნარობის სამართალმა თანამედროვე მნიშვნელობა.¹⁷

¹⁴ *Shaiman S. L.*, The History of Imprisonment for Debt and Insolvency Laws in Pennsylvania as They Evolved from the Common Law *The American Journal of Legal History* Vol. 4, No. 3, Oxford University Press, 1960, 205.

¹⁵ An Act to establish a Court in Bankruptcy, 1 & 2 Will IV c 56, 1; *Holdsworth W.*, A History of English Law, 7th edn., Methuen & Co, vol. 1, 1965, 470-473; *Lester M.*, Victorian Insolvency, Clarendon Press, 1995, 45.

¹⁶ *Allsop J., Dargan L.*, The History of Bankruptcy and Insolvency Law in England and Australia, 2013, ELECD 111, მითითებულია: *Gleeson J.T., Watson J.A., Higgins, Ruth C.A. (eds.)*, Historical Foundations of Australian Law – Vol. II: Commercial Common Law, The Federation Press, 2013, 444.

¹⁷ An Act to Amend the Law relating to Bankruptcy and Insolvency in England, 1861, 24 & 25 Vic, 134.

მოცემული აქტი არ იყო სრულყოფილი, ის მოითხოვდა სახელმწიფოსგან მეტ ჩართულობას, ვიანიდან დაფიქსირდა თაღლითობისა და ინფორმაციის დამალვის ბევრი შემთხვევა. ამიტომაც, 1883 წლის ცვლილება-დამატებით შეიქმნა რეგულირების ახალი ფორმა „ოფიციალური მიმღები“, რომელიც პასუხისმგებელი იყო გამოძიებაზე და „რწმუნებული“, რომელსაც ევალებოდა ქონების ადმინისტრირება-განკარგვა.

3. გადახდისუუნარობის საწყისები ევროკავშირის სამართალში

3.1. ევროპის საბჭოს 2000 წლის 29 მაისის გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ რეგულაციის (EC) №1346/2000 წარმოშობა

მე-20 საუკუნის ბოლოს, ფინანსური სირთულეების მქონე კომპანიებს ევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში, ლიკვიდაციის გარდა ძალიან ცოტა არაფორმალური ალტერნატივა ჰქონდათ.¹⁸ ამიტომ, გადახდისუუნარობის საქმის წარმოება ძირითადად ლიკვიდაციისთვის იყო შექმნილი, კერძოდ, აქტივების გასხვისებით რანგირების დაექმადილებით ნათ მიხედვით კრედიტორთა მოთხოვნები.¹⁹ ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში, გადახდისუუნარობის სამართალს კვლავ სადამსჯელო ფუნქცია ჰქონდა, რამეთუ ნაკლებად იყო ორიენტირებული მოვალის რეაბილიტაციასა და რეორგანიზაციაზე. ცალსახა იყო ახალი რეგულაციების საჭიროება, სწორედ ამიტომაც, ევროკავშირის საბჭომ პირველი საკანონმდებლო აქტი გადახდისუუნარობის საქმის წარმოებაზე ჩამოაყალიბა საბჭოს №1346/2000 რეგლამენტით („რეგლამენტი 1346“), რომელიც ძალაში 2002 წლის 31 მაისს შევიდა.²⁰ რეგულაციას ჰქონდა მაკონტროლებელი ეფექტი კანონთა კონფლიქტის მომწესრიგებელი წესების სამივე სვეტზე: იურისდიქციაზე, კანონის არჩევასა და აღსრულებაზე.²¹ რეგლამენტის მიხედვით, შესაძლებელი იყო ორი სახის გადახდისუუნარობის საქმისწარმოება - ძირითადი წარმოება და ტერიტორიული (მეორეული წარმოება). ტერიტორიული სამართალწარმოება მიმდინარეობდა მეორადი და დამოუკიდებელი სამართალწარმოებით.²²

რეგულაციამ რამოდენიმე მნიშვნელოვანი პრობლემა გადაჭრა. პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევის იყო სახელმწიფოებისთვის მინიჭებული უფლება-მოსილება, დაეწყოთ მეორეული სამართალწარმოება მოვალის „დაფუძნების ადგილის“ გათვალისწინებით, ტერიტორიული ეფექტით და ლიკვიდაციის მიზნით.²³ მეორეული წარმოება ექსკლუზიურად ემორჩილებოდა გადახდისუუნარობის წესებს და ასეთი წევ-

¹⁸ *Manganelli P.*, The Evolution of the Italian and U.S. Bankruptcy Systems - A Comparative Analysis, 5 J. Bus. & Tech L., 2010, 238.

¹⁹ იქვე, 239.

²⁰ Council Regulation 1346/2000, 2000 O.J. (L 160) 1, 13.

²¹ *Eyal Z. Geva E.Z.*, Implementing the European Insolvency Regulation UK Perspective European Business Organization Law Review, Vol. 8, 2007, 606.

²² *Virgos M., Garcimartin F.*, The European Insolvency Regulation: Law and Practice. Hague: Kluwer Law International, 2004, 157; *Bělohávek A.J.*, Evropské insolvenční parvo, Bulletin advokacie, No. 11, 2007, 40.

²³ *McCormack G.*, Jurisdictional Competition and Forum Shopping in Insolvency Proceedings, Cambridge Law Journal, Vol. 68, 2009, 174-175.

რი სახელმწიფოს კრედიტორების პრიორიტეტებს. ეს მექანიზმი, როგორც წესი, ცნობილია როგორც „მოდულიზირებული უნივერსალიზმი“ - პრაგმატული გადაწყვეტა უნივერსალიზმის მთავარი დაბრკოლების გზაზე. კერძოდ, სხვადასხვა იურისდიქციის კრედიტორების პრიორიტეტების სრული მიღება.²⁴ საკანონმდებლო სიახლემ პრაქტიკაში გადახდისუუნარობის მთავარი საქმის შეფერხება გამოიწვია. აქტივების განაწილება კრედიტორთა პრიორიტეტულობის მიხედვით სხვადასხვა სახელმწიფოში, ნამდვილად წარმოადგენდა დილემას.

დიდი ბრიტანეთის საქმეში Collins & Aikman²⁵, ჰოლდინგის ადმინისტრატორი, რომელსაც ჰქონდა შვილობილი კომპანიები სხვა წევრ სახელმწიფოებში, ვალდებული გახდა პატივი ეცა სხვა სახელმწიფოების კრედიტორის უფლებებისადმი, რომლებმაც განახორციელეს კონტრიბუცია შვილობილი კომპანიების განვითარებაში. ამ მიდგომით გაერთიანებული სამეფოს პრიორიტეტების ნაწილობრივი უგულებელყოფა განხორციელდა. თუმცა, სხვა წევრი სახელმწიფოების სასამართლოები არ სარგებლობდნენ მოქნილობის მსგავსი ხარისხით. კომისიის №5 ნინადადება გადახდისუუნარობის რეგულაციის რეფორმის შესახებ ცალსახად მოცემული გადაწყვეტილების წესს აკოდიფიცირებდა რადგან ის ლიკვიდატორებს საშუალებას აძლევდა მეორეული წარმოების გახსნის შემთხვევაში გაითვალისწინონ ადგილობრივი კრედიტორების მოთხოვნები და შენატანები.²⁶ ეს გამოსავალი მოქნილი და პრაგმატულია, მაგრამ არის უნივერსალურობის პრინციპის შემდგომი შეზღუდვა, რომელიც ზაზს უსვამს იმას, თუ როგორ იცავენ წევრი სახელმწიფოები საკუთარი კრედიტორების პრიორიტეტებს.²⁷

მართალია, მოცემულმა რეგულაციამ ტერიტორიულობის პრობლემატიკა გადაჭრა, თუმცა რეაბილიტაციის დახმარე მექანიზმებს ის ნაკლებად შეიცავდა. 2019 წლამდე ევროპალარამენტმა არაერთი ცვლილება დამატება შეიტანა მასში, თუმცა საბოლოოდ დღეს მოქმედი 2019/1023 დირექტივით აღმოიფხვრა მისი მოქმედების ხარვეზები.

3.2. რესტრუქტურისაციისა და გადახდისუუნარობის შესახებ 2019/1023 დირექტივა

3.2.1. მიზანი და მომედების სფერო

2019 წლის 16 ივლისს დირექტივა რესტრუქტურისაციისა და გადახდისუუნარობის შესახებ (EU) 2019/1023 შევიდა ძალაში.²⁸ ტექსტი იყო ხანგრძლივი და რთული მოლაპარაკ-

²⁴ Garrido J., No Two Snowflakes the Same: The Distributional Question in International Bankruptcies, Texas International Law Journal, Vol. 46, 2011, 470.

²⁵ Moss G., Group Insolvency – Choice of Forum and Law: The European Experience Under the Influence of English Pragmatism, Brooklyn Journal of International Law, Vol. 32, 2008, 1017-1018.

²⁶ 5 Reform Proposal, Article 28(a), amending Article 18(1) of the Insolvency Regulation, 2015.

²⁷ Mucciarelli F., Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension, European Business Organization Law Review, Vol. 14, 2013, 187.

²⁸ Directive EU, 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency).

კებების შედეგი, რასაც საფუძვლად 2016 წელს წარმოდგენილი საკანონმდებლო წინადადება დაედო. წინადადებას კი წინ უძღვოდა ევროსაბჭოს რეკომენდაცია 2014/135, რომელიც განიხილავდა არსებითი გადახდისუუნარობის საკითხებს. რეკომენდაცია ეხებოდა ორ ძირითად საკითხს: (ა) აუცილებლობას მიეცათ „მეორე შანსი“ ინდივიდუალური მენარმეებისთვის ევროკავშირის მასშტაბით, რაც დასტურდებოდა ევროპაში „მენარმეობის დეფიციტის“ კვლევებით; და (ბ) რესტრუქტურისაციის შექმნის ჩარჩო-იდეებს ყველა წევრ ქვეყანაში, გადახდისუუნარობის ფორმალური წარმოების ფარგლებს გარეთ (ე.ი. არაფორმალური და „ჰიბრიდული“ რესტრუქტურისაცია, რომელიც აერთიანებს არაფორმალური და ფორმალური ასპექტების პროცედურებს).²⁹

ევროკავშირის თანამედროვე სამართალში რეაბილიტაციის ტერმინი შეცვლილია „რესტრუქტურისაციით“, რაც რეალურად უკეთესად ასახავს მის მიზანს. დირექტივის საერთო მიზანია შეამციროს კაპიტალის მიმოქცევის ყველაზე მნიშვნელოვანი ბარიერი, რომელიც წარმოიქმნება წევრი ქვეყნების რესტრუქტურისაციისა და გადახდისუუნარობის ჩარჩოებში არსებული განსხვავებებიდან და ევროკავშირში გააძლიეროს მეორე შანსის პრინციპზე დაფუძნებული სამაშველო კულტურა. ახალი წესები ასევე მიზნად ისახავს ბანკების ბალანსზე არსებული უმოქმედო სესხების (NPLs) ოდენობის შემცირებას და მომავალში ასეთი NPL-ების დაგროვების თავიდან აცილებას. ამით დირექტივა მიზნად ისახავს მოვალეთა და კრედიტორთა ინტერესებს შორის სათანადო ბალანსის დამყარებას.³⁰

დირექტივის ერთ-ერთი კრიტიკული პუნქტი არის რესტრუქტურისაციის ჩარჩოს შემოღება, რაც წარმოადგენს განსხვავებული კლასის კრედიტორებისთვის რესტრუქტურისაციის გეგმის დამტკიცების იძულებით გზას. ეს ნიშნავს, რომ თუნდაც კრედიტორთა ერთ-ერთმა კლასმა ხმა არ მისცეს რესტრუქტურისაციის გეგმას, სასამართლომ შეიძლება მაინც განახორციელოს იგი. განსხვავებული კრედიტორების დასაცავად დირექტივა წევრ სახელმწიფოებს საშუალებას აძლევს აირჩიონ გეგმის დადასტურების პროცესში პრიორიტეტის რომელ წესს გამოიყენებს ეროვნული სასამართლო³¹

დირექტივამ შემოიღო აბსოლუტური და შედარებითი პრიორიტეტის წესი („APR“, „RPR“). შედარებითი პრიორიტეტის წესი ნიშნავს, რომ სხვადასხვა ხმის მიცემის კლა-

²⁹ ევროკომისიამ რეკომენდაცია გაუწია არაფორმალურ ან ჰიბრიდულ რესტრუქტურისაციას რამდენიმე მიზეზის გამო: პირველი, ზემო დროს ითვლებოდა, რომ გადახდისუუნარობის ფორმალური საქმისწარმოების ჰარმონიზაციისკენ სწრაფვა უკიდურესად რთული იქნებოდა დაპოლიტიკურად შეუძლებელია. მეორე, ინგლისური მოწყობის სქემა, რომელიც ფართოდ განიხილება, როგორც ჰიბრიდული რესტრუქტურისაციის ინსტრუმენტი, იყო იყენებდნენ სხვა ევროპული ქვეყნების კომპანიებს და ეს ქმნიდა კონკურენციის ვითარებას გადახდისუუნარობის სისტემებთან კონტინენტურ ევროპაში. მესამე, ევროპის რამდენიმე ქვეყანაში კრიზისმა აჩვენა, რომ სასამართლო სისტემას არ ჰქონდა საკმარისი უნარი გაუმკლავდეს გადახდისუუნარობის საქმეების დიდ რაოდენობას.

³⁰ Gil-Robles J., Sánchez-Navajas P., Directive 2019/1023 of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 ("Directive on restructuring and insolvency"), 2/07/2019, 6

³¹ Directive EU, 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). §55 of Directive (EU) 2019/1023 recitals.

სებს ექცევიან სულ მცირე, ისევე დადებითად, როგორც სხვა, იმავე რანგის კლასებს, თუ ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით ლიკვიდაციის პრიორიტეტების ნორმალური რანჟირება იყო გამოყენებული. აბსოლუტური კლასი კი გულისხმობს ხმის მიცემის უფლების მქონე კრედიტორების აბსოლუტურ დაკმაყოფილებას, თუ უფრო ნაკლები კლასის კრედიტორებს მიეცათ მინიმალური დაკმაყოფილების საშუალება. პრიორიტეტული წესები მიზნად ისახავს დაიცვას განსხვავებული კრედიტორები კლასობრივი შეჯახების შემთხვევაში. ასეთი დაცვის წესები აუცილებლად გახდება პრობლემა აქციონერებსა და კრედიტორებს შორის რესტრუქტურისაციის დროს.³²

შეჯამების კუთხით, გათავაზობთ მთავარ საკითხებს, რომელსაც დირექტივა პრიორიტეტად ასახელებს.

ა) ადრეული გაფრთხილება და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, რათა დაეხმაროს მოვალეებს აღმოაჩინონ ისეთი გარემოებები, რომლებმაც შეიძლება გამოიწვიოს გადახდისუუნარობის ალბათობა და მიანიშნოს მათ სწრაფი მოქმედების აუცილებლობაზე.

ბ) პრევენციული რესტრუქტურისაციის ჩარჩოები: მოვალეებს ექნებათ წვდომა პრევენციული რესტრუქტურისაციის ჩარჩოზე, რომელიც მათ საშუალებას აძლევს განახორციელონ გადახდისუუნარობის თავიდან აცილება და მათი სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფა, რითაც დაიცავს სამუშაო ადგილებს და ბიზნეს საქმიანობას. ეს ჩარჩოები შეიძლება ხელმისაწვდომი იყოს ასევე კრედიტორების და თანამშრომლების წარმომადგენლების მოთხოვნით.

გ) პრევენციული რესტრუქტურისაციის გეგმებზე მოლაპარაკებების ხელშეწყობა, ზოგიერთ შემთხვევაში, რესტრუქტურისაციის სფეროში პრაქტიკოსის დანიშვნა, რომელიც დაეხმარება გეგმის შედგენაში.

დ) რესტრუქტურისაციის გეგმები: ახალი წესები ითვალისწინებს რიგ ელემენტებს, რომლებიც უნდა იყოს გეგმის ნაწილი, მათ შორის ეკონომიკური მდგომარეობის აღწერა, დაზარალებული მხარეები და მათი კლასები, გეგმების პირობები და ა.შ.

ე) ინდივიდუალური სააღსრულებო მოქმედებების შეჩერება: მოვალეებს შეუძლიათ ისარგებლონ ინდივიდუალური სააღსრულებო მოქმედებების შეწყვეტით, რათა მხარი დაუჭიროს რესტრუქტურისაციის გეგმის მოლაპარაკებებს პრევენციული რესტრუქტურისაციის ჩარჩოებში. ინდივიდუალური სააღსრულებო მოქმედებების შეჩერების საწყისი ხანგრძლივობა შემოიფარგლება მაქსიმუმ ოთხი თვის ვადით.

ვ) ვალის გასტუმრება: ზედმეტად დავალიანებულ მენარმეებს ექნებათ წვდომა მინიმუმ ერთ პროცედურაზე, რომელსაც შეუძლია გამოიწვიოს მათი ვალის სრულად დაფარვა მაქსიმუმ 3 წლის შემდეგ, დირექტივაში გათვალისწინებული პირობებით.

3.2.2 მოვალისთვის პროცესის წვდომის გამარტივება

წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ მოვალეთა ხელმისაწვდომობა პრევენციული რესტრუქტურისაციის ჩარჩოსა და პროცედურებზე.³³ ჩარჩო მიზნად ისა-

³² *Goncharov N., Priority Rules Under the Directive (EU) 2019/1023 and the Shareholder-Creditor Agency Problem - A Comparative Legal Research, 2019, 4.*

³³ *Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency*

ხავს რესტრუქტურისაციის შესაძლებლობას, გადახდისუნარიობის პრევენციისა და მოვალეთა სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფის მიზნით. რეგულირების მიზანი არის სამუშაო ადგილების დაცვა და ბიზნესის გაგრძელების შესაძლებლობის უზრუნველყოფა. ნევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ შემოიღონ სიცოცხლისუნარიანობის ტესტი, რომლის მიზანია სიცოცხლისუნარიანობის შეფასება და მას არ უნდა ჰქონდეს საზიანო გავლენა მოვალის აქტივებზე.

დირექტივის მიხედვით, ზოგადი წესია პრევენციული რესტრუქტურისაციის ხელმისაწვდომობა მხოლოდ მოვალის განაცხადის საფუძველზე.³⁴ ნევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ კრედიტორებისა და თანამშრომლების მიმართვიანობის უზრუნველყოფაც. ნევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ აგრეთვე შევიდნენ საპირისპირო მიმართულებით და შემოფარგლონ მოვალის მიერ შეთანხმების მოპოვების მოთხოვნა იმ შემთხვევებით, როდესაც მოვალეები არიან მიკრო, მცირე და საშუალო საწარმოები.

3.2.3 მოვალე მართვაში (DIP)

დირექტივას აქვს მოვალე-მართვაში (DIP) ინსტიტუტი, რომელიც არის ზოგადი პრინციპი, რომლის თანახმადაც მოვალის კონტროლის ქვეშ რჩება კომპანიის აქტივები და ყოველდღიური საქმიანობა. მოცემული პრინციპის შემოღება ნევრი სახელმწიფოებისთვის სასიკეთოა, ვინაიდან პრაქტიკოსის (რესტრუქტურისაციის მმართველის) სავალდებულო დანიშვნა კომპანიის ყოველდღიურ საქმიანობაში ცუდად აისახებოდა. მმართველის დანიშვნა უნდა იყოს განპირობებული დამოუკიდებელი, ობიექტური მიზეზით. ამასთანავე, დირექტივა მოიცავს დანაწესს პრაქტიკოსის სავალდებულო დანიშვნასთან დაკავშირებით³⁵, თუ სახელმწიფო ორგანოების მიერ დაწყებულია იძულებითი აღსრულების რეჟიმი, მოვალე თავად წარმოადგენს მოთხოვნას ან კრედიტორთა უმრავლესობით მოთხოვნილია პრაქტიკოსის დანიშვნა, ასეთ შემთხვევაში ხელმძღვანელობით და წარმომადგენლობით უფლებამოსილებას, დირექტივის თანახმად, განახორციელებს ლიცენზირებული მმართველი.³⁶

3.2.4 რესტრუქტურისაციის მმართველის (პრაქტიკოსის) უფლებამოსილება

რესტრუქტურისაციის მმართველი არის სახელმწიფოს მიერ ლიცენზირებული სუბიექტი, რომელსაც გააჩნია საწარმოს მართვის სპეციალური ცოდნა და გამოცდილე-

---

of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency), article 4.

³⁴ Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). Article 4 (1).

³⁵ Eidenmüller H., The Rise and Fall of Regulatory Competition in Corporate Insolvency Law in the European Union, European Business Organization Law Review, Vol. 20, 2019, 547, 559-600.

³⁶ Directive (EU) 2019/1023 of The European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency), Article 5.

ბა. მმართველი არის რეაბილიტაციის პროცესის მთავარი სუბიექტი, რომლის სავალდებულოდ დანიშვნა, როგორც უკვე დავინახეთ, აღარ ხორციელდება ახალი დირექტივის 2019/1023 თანახმად. თუ სავალდებულო დანიშვნაა გათვალისწინებული, რესტრუქტურირების მმართველი - პრაქტიკოსი შემოიფარგლება მოვალისა და კრედიტორების დახმარებით, მოილაპარაკონ და შექმნან რესტრუქტურირების გეგმა. დირექტივის ზოგადი დანაწესით, პრაქტიკოსი სავალდებულო დანიშვნისას ზედამხედველობას უწევს მოვალის საქმიანობას, წარადგენს ანგარიშებს სასამართლოს წინაშე და საქმიანობის განხორციელებისას ნაწილობრივ აკონტროლებს საწარმოს.³⁷

აქედან გამომდინარე, არ არსებობს რესტრუქტურირების ერთი კონცეფცია. ნევრ სახელმწიფოებზეა დამოკიდებული თუ როგორ განუსაზღვრავენ პრაქტიკოსს უფლებამოსილებას, რომელიც ცალკეულ შემთხვევაში შეიძლება იყოს მენეჯერი, ან ზედამხედველი.³⁸

დირექტივა ასევე არ იძლევა პირდაპირ ჩანაწერს, იმის თაობაზე შეუძლია თუარა მმართველს მენეჯმენტის გადანაცვლება, სად გადის მისი გადაწყვეტილების ფარგლები და რასთან დაკავშირებით სჭირდება მას სასამართლოს თანხმობა. ყოველივე აღნიშნული საკითხი ნევრი სახელმწიფოების თავისუფლად რეგულირების საგანს წარმოადგენს. მოვალის საქმეების წარმართვისა და რესტრუქტურირების დაგეგმვის ცალკეული შემთხვევების ანალიზი შესაძლებელი გახდება ნევრი სახელმწიფოების მიერ დირექტივის იმპლემენტაციის პროცესში. ამდენად, ის ვერ იქნება შესწავლილი წინამდებარე კვლევის ფარგლებში.

3.2.5 რესტრუქტურირების პროცესში ახალი ფინანსების მოზიდვა

ევროპარლამენტმა ნათლად და ხაზგასმით აუკრძალა ნევრ სახელმწიფოებს რესტრუქტურირების პროცესში ახალი ფინანსების მოზიდვისთვის რაიმე ბარიერის დაწესება. ამის ნათელი მაგალითია, დამფინანსებელი კრედიტორის (ახალი კრედიტორის) სამოქალაქო და ადმინისტრაციულსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამორციხვა, თუ რესტრუქტურირების პროცესში მოვალე ვერ შეძლებს ვალდებულების შესრულებას. ნევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ განსაზღვრონ, რომ შემდგომი გადახდისუუნარობის პერიოდში ახალ კრედიტორებს ექნებათ პრიორიტეტი სხვა კრედიტორებთან მიმართებით, რაც გამოიხატება მოთხოვნის უპირატესი დაკმაყოფილებით ან სხვა კუთხით, რომლის იმპლემენტაციის საკითხს სახელმწიფოები დაარეგულირებენ.³⁹ აღნიშნული დანაწესი არის ახალი კრედიტორების დაცვის სტანდარტი, რომელსაც რესტრუქ-

³⁷ Directive (EU) 2019/1023 of The European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). Article 2 (1) (12).

³⁸ *Goncharov N.*, Priority Rules Under the Directive (EU) 2019/1023 and the Shareholder-Creditor Agency Problem- A Comparative Legal Research, 2019, 6.

³⁹ Directive (EU) 2019/1023 OF The European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency), Article 17 (4).

ტურიზაციის გეგმა თავისთავად ითვალისწინებს. მიზანი ცალსახად ნათელია, ახალი ფინანსების მოზიდვა წყაროა ბიზნესის გადასარჩენად.

ამრიგად, ევროკავშირის უახლესი დირექტივა თამამ მიზნებს აცხადებს, ის თავდაყირა აყენებს წვერი ქვეყნების ეროვნულ საკანონმდებლო ჩარჩოს და მეტი გამბედაობისკენ მოუწოდებს სახელმწიფოებს, გადადგან ეფექტიანი ნაბიჯები საწარმოების გადასარჩენად. საინტერესოა შედარებით ქრილში შესწავლილ იქნეს ამერიკული მოდელიც, რომლის წყაროს UNCINTRAL წესები⁴⁰ წარმოადგენს. დირექტივის ტექსტის უდიდესი ნაწილი სწორედ მას ეფუძნება.

4. UNCINTRAL წესები - გადახდისუუნარობის საკანონმდებლო წინამძღოლი რეაბილიტაციის პროცესში

UNCINTRAL არის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის (გაერო) განშტოება, რომელმაც გამოუშვა ყველაზე სრულოფილი ტექსტი – 2014 წლის საკანონმდებლო გზამკვლევი გადახდისუუნარობის შესახებ. საკანონმდებლო ჩარჩოს მიზანი გადახდისუუნარობისა და რესტრუქტურისაციის საერთაშორისო სტანდარტების დადგენა და საერთაშორისო ფინანსურ სისტემასთან ინტეგრაციაში სახელმწიფოების ხელშეწყობაა. ასეთმა კანონებმა და ინსტიტუტებმა ხელი უნდა შეუწყოს სიცოცხლისუნარიანი ბიზნესის რესტრუქტურისაციას და წარუმატებელი ბიზნესის დახურვას.⁴¹

საკანონმდებლო გზამკვლევი იყენებს დახვეწილ და მოქნილ შტატების გაკოტრების კოდექსის რეპერტუარს.⁴² გზამკვლევი, რომელიც ახლა ოთხ ნაწილად არსებობს, შედგება 200-ზე მეტი რეკომენდაციისგან, დაყოფილია 20-ზე მეტ თემად და ამასთანავე მოიცავს დეტალური კომენტარს. კომენტარი სიტუაციურ ანალიზს გვთავაზობს, სადაც არის გვხვდება ალტერნატიული მიდგომები, მათ განხილვა და ასეთის შეფასება-მიღწევები. კომენტარი ასევე ემსახურება ვალიდაციის მნიშვნელოვან ფუნქციას, კერძოდ აღრიცხავს იმ ფაქტს, რომელზეც იყო დელეგატების სხვადასხვა აზრი წარმოდგენილი.

რესტრუქტურისაცია-რეაბილიტაციის პროცესში საკანონმდებლო გზამკვლევის როლი გადამწყვეტია. UNCINTRAL-ის გზამკვლევის მოქნილობა დემონსტრირებულია მოვალის მართვაში დატოვებასა და რეაბილიტაციის მმართველის შემოყვანის თავისუფლებაში. გზამკვლევაში ნათქვამია, რომ განსხვავებული მიდგომები შეიძლება იყოს ამ საკითხთან დაკავშირებით შერჩეული, მათ შორის:

1. მოვალის მიერ სრული კონტროლის შენარჩუნება, ანუ მოვალის მფლობელობაში დატოვების შესაბამისი გარანტიები;
2. დირექტორის მიერ შეზღუდულად უფლებამოსილების განხორციელება, სადაც მოვალე ახორციელებს ბიზნესს გადახდისუუნარობის წარმომადგენლის ზედამხედველობით, რაც გულისხმობს, მათ შორის პასუხისმგებლობის განაწილებას;

⁴⁰ UNCINTRAL Legislative Guide on Insolvency Law, United Nations, 2005, 2.

⁴¹ UNCINTRAL Legislative Guide on Insolvency Law, United Nations, 2005, 10.

⁴² Block-Lieb S., Halliday Terece., Harmonization and Modernization in UNCINTRAL's Legislative Guide on Insolvency Law, 42 Texas Int'l LJ., 2007, 475.

3. გადახდისუუნარობის წარმომადგენლის მიერ დირექტორის სრულად შეცვლა.⁴³ უნდა აღინიშნოს, რომ გზამკვლევის კომენტარებში რეაბილიტაციის პროცესში მოვალის მართვაში დატოვება არ არის მხარდაჭერილი მექანიზმი.

სახელმძღვანელოში მოცემული რეკომენდაციები შეიძლება დაჯგუფდეს ფართო სპექტრიდან ვიწრო სპეციფიკამდე, რომელიც მზად არის ამოქმედებისთვის. დეტალიზებული განმარტებები, პრაქტიკაში სავარაუდო გამოყენების პრობლემატიკა კი ეხმარება ბიზნეს მოდელს უკეთ ფუნქციონირებაში.⁴⁴ რეკომენდაციები შეიძლება იყოს არსებითი, პროცედურული ან მხოლოდ პირობითი ხასიათის. პირობითი რეკომენდაციები ეფუძნება კონკრეტულ პროცედურას და აკონკრეტებს, რომ თუ ვინმეს აქვს რაიმდე დებულება, მიზნობრიობაც უნდა იყოს ახსნილი. მაგალითად, 151-ე რეკომენდაციის მიხედვით, სადაც გადახდისუუნარობის შესახებ კანონი არ მოითხოვს გეგმის დამტკიცებას ყველა კლასის მიერ, მან უნდა მიუთითოს იმ კლასების მიმართ განხორციელებულ ქმედებებზე, რომლებიც კენჭისყრაში არ მონაწილეობენ გეგმის დასამტკიცებლად. პირობითი რეკომენდაციები აძლევს UNCITRAL-ს შესაძლებლობას აღიაროს ადგილობრივი რეგულაციები შესაბამის სამართლებრივ ქრილში.⁴⁵

საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ UNCINTRAL გზამკვლეველმა ძალიან დიდი როლი ითამაშა მსოფლიოში გადახდისუუნარობის საქმისწარმოების რეფორმასა და რეაბილიტაციის პროცესის მხარდასაჭერაში. ევროკავშირის დირექტივაც მასზე დაყრდნობით განვითარდა და კვლავ განაგრძობს ნორმების დახვეწას.

5. გადახდისუუნარობის სისტემის ჩამოყალიბება საქართველოში

5.1 ისტორია

საქართველოში და რეველუციამდელ რუსეთში გაკოტრების სამართალს თავისი განვითარების ისტორია და ჩამოყალიბების ფესვები აქვს. საქართველოში გაკოტრების სამართალს საფუძველი XX საუკუნის 30-იან წლებში ჩაეყარა, კერძოდ 1931 საქართველოს სსსრ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში ვხვდებით გაკოტრების, როგორც ინსტიტუტის (ინსტიტუტის??) კოდიფიცირებას. კოდექსის მეორე დანართში მოცემულია „წესები ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა არაშემძლეობის შესახებ“, რომელიც მოიცავს 7 კარსა და 46 მუხლს. თავისი სამართლებრივი შინაარსით, „არაშემძლეობა“ სრულიად ესადაგებოდა დღევანდელ გაკოტრებას, ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ გაკოტრების სამართლის შემოღებას ქართულ სამართალში საფუძვლად დაედო სწორედ „არაშემძლეობის“ ინსტიტუტის შემოღება.⁴⁶

⁴³ United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency, United Nations Publication, 2005, Sales No. E.05.V.10 ISBN 92-1-133736-4 Law article 112, 173.

⁴⁴ Block-Lieb S., Terece H., Harmonization and Modernization in UNCITRAL's Legislative Guide on Insolvency Law, Texas Int'l LJ, Vol. 42, 2007, 475.

⁴⁵ United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency, United Nations Publication, Sales No. E.05.V.10 ISBN 92-1-133736-4 Law article 112, 2005, 503.

⁴⁶ რუხაძე ა., გაკოტრების სამართლის განვითარების ისტორიული მიმოხილვა, ჟურნ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 7/2004-4, 784.

მე-20 საუკუნის საპროცესო უფლებაუნარიანობა გაკოტრების სამართალში ძალიან ჰგავს დღევანდელ მოქმედ სისტემას. მაგალითად, იმ შემთხვევაში, თუ სხვადასხვა სასამართლოში იქნებოდა აღძრული რამდენიმე საქმე ფიზიკური პირის „არაშემძლედ“ აღიარების შესახებ, ყველა საქმე იმ სასამართლოს გადაეცემოდა, რომელიც პირველად გახსნიდა საქმისწარმოებას და სცნობდა მოვალეს „არაშემძლედ“. საქმეებს მხოლოდ სახალხო სასამართლოები იხილავდნენ და წარმოების გახსნაზე უფლებამოსილი პირების წრე შეზღუდული იყო, კერძოდ სააღსრულებლო ფურცლის მქონე კრედიტორს, მოვალეს, სახელმწიფოსა და პროკურორს შეეძლოთ საქმის გახსნის მოთხოვნა.

სასამართლო პირს „არაშემძლედ“ ცნობდა თავისი დადგენილებით. აღნიშნული დადგენილება უნდა გამოქვეყნებულიყო გაზეთში და შეტყობინება გაგზავნილიყო სახელმწიფო რეგისტრაციის სათანადო ორგანოში. „არაშემძლეობის“ საფუძვლად მიიჩნეოდა ვალის გასტუმრების შეუძლებლობა (არაშემძლეობა), ხოლო მის გარეგნულ საბილად დადგენილი იყო მოვალის მიერ ვალების გადახდის შეწყვეტა.⁴⁷ მოვალის „არაშემძლედ“ ცნობის შემდეგ სასამართლო მხოლოდ სახელმწიფო ორგანოს მიმართავდა წინადადებით, დაენიშნა ერთი ან რამდენიმე ლიკვიდატორი, რომელთაც გადაეცემოდათ მოვალის ქონების მართვა-გამგებლობისა და განკარგვის უფლება. სასამართლო განსაზღვრავდა სალიკვიდაციო ვადას, რომელიც ძირითადად შეადგენდა 1 წელს. სასამართლო მიმართავდა ამავე ორგანოს, დაენიშნა „განსაკუთრებული პირი“, რომელიც უზრუნველყოფდა საწარმოს ქონების დაცვას, ვიდრე ლიკვიდატორები შეუდგებოდნენ თავიანთი მოვალეობის შესრულებას.⁴⁸

ეს კოდექსი დიდწილად სალიკვიდაციო პროცედურების რეგულირებას ითვალისწინებდა, რომლის შემდგომი ანალიზი წინამდებარე კვლევის მიზანს სცილდება. მიზანშეწონილია ყურადღება გამახვილდეს დამოუკიდებელი საქართველოს პერიოდში შექმნილ „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონზე.

5.2 რეაბილიტაციის მმართველის, ინსტიტუციონალური განვითარება 1996-2018 წლებში

დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი კანონი, რომელმაც მიზანშევე განსაზღვრა რეაბილიტაციის პროცესის მნიშვნელობა, „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“⁴⁹ საქართველოს კანონი იყო. ამავე კანონში გაიწერა მმართველის უფლებამოსილება, მისი ფიდუციური მოვალეობები და საზღვრები. „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ საქართველოს კანონი გაცილებით დეტალურად მოიცავდა მმართველის პასუხისმგებლობისა და საქმიანობის ფარგლების რეგულირებას ვიდრე 2007 წელს მიღებული „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“⁵⁰ საქართველოს

⁴⁷ მიგრიაული რ., შესავალი გაკოტრებისა და გადახდისუუნარობის სამართალში, თბ., 2017, 276.

⁴⁸ United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency, United Nations Publication, 2005, Sales No. E.05.V.10 ISBN 92-1-133736-4 Law article 112, 503, 290.

⁴⁹ საქართველოს კანონი, „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ მიღების თარიღი: 25/06/1996; გამოქვეყნების წყარო, თარიღი: პარლამენტის უწყებანი, 19-20, 30/07/1996.

⁵⁰ საქართველოს კანონი, „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ მიღების თარიღი: 28/03/2007; გამოქვეყნების თარიღი სსმ, 9, 31/03/2007.

კანონი. რეაბილიტაციის მმართველი რეაბილიტაციის რეჟიმის დაწყების მომენტიდან წარმოადგენს მოვალეს იმ სპეციფიკით, რომ ფიდეუციური მოვალეობები მას ამჯერად უკვე მოვალის კრედიტორთა ერთობლიობის მიმართ აქვს, ნაცვლად მოვალის პარტნიორებისა.⁵¹

ორივე კანონის თანახმად, რეაბილიტაციის იყო, როგორც ფიზიკური ასევე იურიდიული პირი. ორივე კანონი კრძალავდა მოვალის მსგავსი საქმიანობის განმხორციელებელ პირად რეაბილიტაციის მმართველის დანიშვნას. საინტერესოა, რომ 1996 წლის კანონის თანახმად, რეაბილიტაციის პროცესში კრედიტორებს რეაბილიტაციის მმართველს ასარჩევად წარუდგენდა მოვალე, ხოლო საგაკოტრებო მორიგებისას რეაბილიტაციის მმართველს კონკურსის წესით ირჩევენ კრედიტორები.⁵² ეს მიდგომა შეცვალა 2007 წლის კანონმა და მმართველის არჩევა/დამტკიცება მთლიანად კრედიტორებს მიანდო.⁵³ ამასთანავე, კრედიტორთა კრებას შეეძლო მოწვევიდან 2 კვირის ვადაში აერჩია რეაბილიტაციის მმართველი. თუ ამ ვადაში რეაბილიტაციის მმართველი არ აირჩეოდა, მას სასამართლო დანიშნავდა.⁵⁴

გაკოტრების კანონი რეაბილიტაციის მმართველს ანიჭებდა განუზომელ უფლებამოსილებას, ემოქმედა საკუთარი შეხედულებით, რეაბილიტაციის გეგმითა და კანონის დანაწესით საწარმოს გადასარჩენად. ამასთანავე, კანონი შეიცავდა შემზღვეველ ნორმას, რომლის თანახმად, მმართველს მხოლოდ კრედიტორთა კომიტეტის თანხმობით ჰქონდა უფლებამოსილება შესულიყო ისეთ სახელშეკრულებო მოლაპარაკებაში, რომელიც მოვალის ვალდებულებების 20%-იან ზრდას ითვალისწინებდა, რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის შემდგომ.⁵⁵ მმართველი პასუხისმგებელი იყო კრედიტორების წინაშე თვეში ერთხელ ჩაებარებიან მის მოქმედებებზე ანგარიში.

მოცემული დანაწესი შეცვალა 2007 წელს მიღებულმა კანონმა, მოხსნა კრედიტორთა შემზღვეველი ნორმა მმართველის მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაზე, რომელსაც აუცილებლად სჭირდებოდა კრედიტორთა თანხმობა, მეტიც, მმართველის ანგარიშვალდებულება მხოლოდ კრედიტორთა წინაშე გახდა სავალდებულო. თუკი, ადრინდელი კანონით მმართველის ფიდეუციური ვალდებულების დარღვევად ითვლებოდა როგორც მოვალის, ისევე კრედიტორთა ინტერესების ხელყოფა, ახალმა კანონმა მხოლოდ კრედიტორთა ინტერესები დაასახელა პრიორიტეტად. თვალსაჩინოა, რომ რეაბილიტაციის პროცესში რეაბილიტაციის მმართველისა და საწარმოს დირექტორის უფლებამოსილებათა წრეც იქნა განსაზღვრული კრედიტორთა კრების მიერ.⁵⁶

⁵¹ განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/245931>>.

⁵² საქართველოს კანონი, „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ მიღების თარიღი: 25/06/1996; გამოქვეყნების წყარო, თარიღი: პარლამენტის უწყებანი, 19-20, 30/07/1996. მუხლი 25⁴.

⁵³ საქართველოს კანონი, „გადახდისუუნარობის საქმისწარმოების შესახებ“ მიღების თარიღი: 28/03/2007; გამოქვეყნების წყარო, თარიღი სსმ, 9, 31/03/2007, მუხლი 44 (2).

⁵⁴ იქვე, მუხლი 3, (3²).

⁵⁵ საქართველოს კანონი, მიღების თარიღი: 25/06/1996; გამოქვეყნების წყარო, თარიღი: პარლამენტის უწყებანი, 19-20, 30/07/1996, მუხლი 25⁵ (3).

⁵⁶ იქვე, მუხლი 44 (4).

გაბატონებული შეხედულებით, მმართველის ფიდუციური მოვალეობების დარღვევა იწვევს მოვალის/კრედიტორების მხრიდან რეაბილიტაციის პროცესის გადასინჯვას ან თუ მმართველმა დაარღვია რომელიმე მხარის უფლებები, მისი საქმიანობა შეწყდება. მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით 2007 წლის კანონი არაფერს საუბრობს.

საბოლოო ჯამში, ორივე საკანონმდებლო დანაწესი (კონკრეტულად რომელი დანაწესებია მხედველობაში, თუ კანონებს ვგულისხმობთ) იყო ზოგადი ხასიათის, შეიცავდა რთულ და კომპლექსურ ნორმებს, რაც რეალურად ქმნიდა ბარიერს რეაბილიტაციის პროცესის წარმოებისთვის.

2014 წელს გერმანიის საერთაშორისო თანამეგობრობის (GIZ) მხარდაჭერით დარგის საერთაშორისო ექსპერტების მიერ შეფასდა გადახდისუუნარობის არსებული სისტემა. ამ შეფასების შესაბამისად, კანონი მოიცავდა გაურკვეველობებსა და წინააღმდეგობებს. საკამათოა პრიორიტეტების განსაზღვრის წესი, კერძოდ კრედიტორთა ინტერესებისა და მოვალის ინტერესების გატარება რეაბილიტაციის პროცესში და მმართველის უფლებამოსილებათა განსაზღვრა, რაც არსებითად პრობლემატური საკითხია. 2015 წელს იუსტიციის სამინისტროს თხოვნით ქართული გადახდისუუნარობის სისტემის შეფასება განახორციელა ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) პროექტმა „მმართველობა განვითარებისათვის“, რომლის მიერ განხორციელებული კვლევის (მიუთითეთ კვლევის დასახელება და სხვა რეკვიზიტები სქოლიოში) ფარგლებში გამოვლინდა, რომ საქართველოში „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ საქართველოს კანონს ფინანსური პრობლემის გადასაჭრელად ხშირად არ იყენებდნენ, რაც ზოგადად გამოწვეულია იმ სტიგმით, რომელიც ჯერ კიდევ თან სდევს გადახდისუუნარობის ინსტიტუტს.⁵⁷ ქვეყანა საჭიროებდა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამის მოქნილ საკანონმდებლო პროექტს, რომელიც რეაბილიტაციის პროცესის პრიორიტეტულობას ნათლად ჩამოაყალიბებდა. 2021 წლის 21 აპრილს კი ამოქმედდა საქართველოს კანონი „კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“, რომელიც თავისი არსით მოითხოვს დეტალურ ანალიზს რეაბილიტაციის პროცესთან მიმართებით. ახალი კანონი ჯერ კიდევ არ არის დასრულებული ხასიათის, კვლავ მიმდინარეობს ცვლილება-დამატებებზე მუშაობა. შესაბამისად, არ არსებობს ამ ეტაპისთვის შესაბამისი სასამართლო პრაქტიკა. აქედან გამომდინარე, ახალი კანონის ანალიზი ამ კვლევის ფარგლებში არ იქნება წარმოდგენილი. ვიმედოვნებთ, ძალიან მალე საქართველოს კანონი „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ მიიღებს საბოლოო სახეს.

5.3 სასამართლო პრაქტიკა

ნიშანდობლივია, რომ გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ საქართველოს კანონის ამოქმედების ფარგლებში, რეაბილიტაციის პროცესის გახსნა ფაქტობრივად არ

⁵⁷ განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“, <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/245931>> (05.03.2022)

წარმოებდა საქართველოში. მეტიც, საზოგადოებას დიდი დრო დასჭირდა ამ პროცესის სარგებლიანობის დასაბუთება და საკანონმდებლო სიახლეების ასათვისებლად. რეაბილიტაციის პროცესს არა მხოლოდ კანონმდებლობის, არამედ ხანგრძლივი საპროცესო ვადების გათვალისწინებით, უნდობლობა შემოჰქონდა იურიდიულ წრეებში.

2007 წლის კანონმდებლობით რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცების სრული კომპეტენცია კრედიტორთა ხელში გადავიდა. საინტერესოა შპს „ორიონის“ რეაბილიტაციის პროცესი⁵⁸, რომელიც 2012 წლის მოქმედი კანონმდებლობის საფუძველზე მიმდინარეობდა. საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ მოვალე არ იყო ჩართული რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცების პროცედურაში. კრედიტორთა კრება იყო სრულად გადაწყვეტილებათა უნარიანი, დაემტკიცება რეაბილიტაციის გეგმა. ეს გარემოება, რა თქმა უნდა რეაბილიტაციის არსს საფუძველს აცლიდა. მოვალე არც რეაბილიტაციის მმართველის დანიშვნაში იღებდა მონაწილეობას.

საინტერესოა შპს „ბლექ სი ინვესტის“ საქმე⁵⁹, სადაც რეაბილიტაციის მმართველს დანიშნვის საკითხი ფორმალურადაც კი არ განიხილა სასამართლომ. მისი კომპეტენციის, განათლებისა და გამოცდილების შესწავლა მიანდო კრედიტორთა კრებას, რომელმაც ამ პროცესში მოვალე არ ჩართო. როგორც სასამართლოს პრაქტიკიდან ირკვევა, ეს ყველაფერი არ ემსახურებოდა მოვალის ფინანსური სიძნელების დაძლევას, პირიქით, მიმართული იყო ქონების განადგურებისკენ. 2011 წელს დაწყებული რეაბილიტაციის საქმე 2018 წელსაც კი ვერ დასრულდა, რეაბილიტაციის გეგმის ცვლილებისა და რიგი მოქმედებების გამო საქმე კვლავ გაგრძელდა.⁶⁰

საგამონაკლისო საქმეს წარმოადგენს, შპს „კავკასიის ციფული ქსელის“ რეაბილიტაციის საქმე, სადაც აღსანიშნავია, რომ მოვალე რეაბილიტაციის მმართველთან ერთად აქტიურად იყენებს საპროცესო უფლებებს და, მათ შორის, აწარმოებს რეაბილიტაციის გეგმის შესრულების მონიტორინგსაც.⁶¹ გაჭიანურებული წარმოების პრობლემა ამ საქმეშიც ფიქსირდება, 2013 წელს გახსნილი რეაბილიტაციის პროცესი კი 2022 წლის მდგომარეობითაც არ არის დასრულებული.

საკანონმდებლო სირთულეები, მოვალის რეაბილიტაციის პროცესისგან სრული გამოთიშვა, გაჭიანურებული სასამართლო წარმოება განაპირობებდა ახალი კანონმდებლობის შექმნის აუცილებლობას. 2022 წლის მდგომარეობით, რეაბილიტირებული საწარმოების ოდენობა, ძალიან ცოტა იყო საქართველოში. ისტორიულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ ადრე მოქმედი კანონმდებლობა საწარმოს გადარჩენისკენ არ იყოს მიმართული. რეაბილიტაციის პროცესის გახსნის სირთულე, გაჭიანურებული ვადები, მმართველის შეზღუდული უფ-

⁵⁸ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 26 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე „შპს ორიონი“-ს რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცების შესახებ“, 2/12584-11.

⁵⁹ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2011 წლის 28 სექტემბრის განჩინება შ.პ.ს. „ბლექ სი ინვესტის“ რეაბილიტაციის მმართველად ვლადიმერ სალაძის დანიშვნის და რეაბილიტაციის გეგმის პროექტის მომზადების ვადის განსაზღვრის შესახებ კრედიტორთა გადაწყვეტილების დამტკიცების თაობაზე, 2/647-115.

⁶⁰ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 25 ივლისის საოქმო განჩინება შპს „ბლექ სი ინვესტის“ რეაბილიტაციის გეგმის პროექტის მომზადების ვადის გაგრძელების შესახებ, საქმე №2/61.

⁶¹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 13 იანვრის განჩინება საქმეზე: შპს „კავკასიის ციფრული ქსელი“-ს რეაბილიტაციის გეგმაში ცვლილებების შეტანის შესახებ“ საქმე № 2/5795-13.

ლებამოსილება ქმნიდა რთულ ბარიერს გადახდისუუნარობის სამართლის განვითარებისთვის. დემოკრატიული სახელმწიფო უნდა შეიცავდეს სანარმოს გახსნის, გარდაქმნის, სირთულეების დაძლევისა და დახურვის გამჭირვალე პროცედურებს.

6. დასკვნა

კვლევამ ცხადყო, რომ მოვალის გაკოტრების რეჟიმის ლიბერალიზაციამ წარმოშვა გადახდისუუნარობის სისტემების დანერგვა ინგლისში. პიროვნული ეგზეკუციით დაწყებული, მოვალის ქონების ლიკვიდაციით დამთავრებული, დავინახეთ თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია ისეთი სამართლებრივი მექანიზმის შემოღება, რომელიც გამორიცხავს მოვალის ქონებრივ სიკვდილს, მათ შორის ახალი სანარმოს შექმნის შეუძლებლობას.

ევროკავშირის 1346/2000 რეგულაციის მიღებით სანარმოს ფინანსური სირთულეების დაძლევის მექანიზმის შემოთავაზება განხორციელდა, რითიც დაიძრა დარგის განვითარების პროცესი. რეგულაციის ფესვები ჩანს 2019/1023 დირექტივაში, რომელმაც რეაბილიტაციის პროცესი წვერი სახელმწიფოებისთვის კიდევ უფრო ხელმისაწვდომი გახადა. დღევანდელი მდგომარეობით წვერ სახელმწიფოებს შეუძლიათ დანერგონ რიგი ნოვაცია გადახდისუუნარობის სისტემაში, მათ შორის „მოვალე მართვაში“, „რეაბილიტაციის გეგმის დამტკიცების სიმარტივე“ და სხვა მექანიზმები, რაც 2019/1023 დირექტივაში აისახა.

კვლევამ აჩვენა, რომ საქართველოს 1996 წლისა და 2007 წლის კანონმდებლობა შეიცავდა რეაბილიტაციის პროცესის წინააღმდეგობებს, მათ შორის კრედიტორთა უფლებამოსილებას, თავად დაემტკიცებინათ რეაბილიტაციის გეგმა, თავად განესაზღვრათ მმართველი და ერთპიროვნულად მიეღოთ გადაწყვეტილებები რეაბილიტაციის პროცესის მსვლელობასთან დაკავშირებით. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზმა ნათლად წარმოაჩინა საპროცესო ვადების პრობლემა, რაც საბოლოო ჯამში გადახდისუუნარობის სისტემის მიმართ უნდობლობის მიზეზი გახდა.

ქართული სამართლის ისტორიულმა კვლევამ წარმოაჩინა საკანონმდებლო სრულყოფის პერსპექტივა. რეაბილიტაციის პროცესის დაწყების სიმარტივე, მმართველის უფლებამოსილების გაზრდა, გონივრულ ვადებში პროცესის წარმართვა და ახალი აქტივების მოზიდვა უზრუნველყოფს რეაბილიტაციის პროცესის სწრაფ განვითარებას. არსებული გამოწვევების დაძლევით კი დაინერგება სანარმოს რეალური ხელშემწყობი მექანიზმები.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს კანონი, „გაკოტრების საქმეთა წარმოების შესახებ“ 25/06/1996, პარლამენტის უწყებანი, 19-20, 30/07/1996.
2. საქართველოს კანონი, „გადახდისუუნარობის საქმის წარმოების შესახებ“ 28/03/2007, სსმ, 9, 31/03/2007.
3. განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის პროექტზე „რეაბილიტაციისა და კრედიტორთა კოლექტიური დაკმაყოფილების შესახებ“ <<https://info.parliament.ge/file/1/Bill-ReviewContent/245931>> [14.06.2022].

4. მიგრიაული რ., გაკოტრების სამართლის განვითარების მოკლე ისტორია, შესავალი გაკოტრების სამართალში, თბ., 2006, 165-166.
5. მიგრიაული რ., შესავალი გაკოტრებისა და გადახდისუუნარობის სამართალში, თბ., 2017, 276.
6. რუხაძე ა., გაკოტრების სამართლის განვითარების ისტორიული მიმოხილვა, ჟურნ. „ქართული სამართლის მიმოხილვა“, 7/2004-4, 784.
7. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 25 ივლისის საოქმო განჩინება საქმეზე №2/61.
8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2017 წლის 13 იანვრის განჩინება საქმეზე: №2/5795-13.
9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს, 2012 წლის 26 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე: 2/12584-11.
10. ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2011 წლის 28 სექტემბრის განჩინება საქმეზე: №2/647-11.
11. 1542:34 & 35 Henry VIII c.4: Statute of Bankrupts. An Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt“ Preamble.
12. An Act to establish a Court in Bankruptcy, 1 & 2 Will IV c 56, s 1; Sir William Holdsworth, A History of English Law, 7th edn., Vol. 1, Methuen & Co, 1956, 470-473; V Markham Lester, Victorian Insolvency, Clarendon Press, 1995, 45.
13. An Act to Amend the Law relating to Bankruptcy and Insolvency in England, 1861, 24 & 25 Vic, c 134.
14. Joint Stock Companies Act (1844) 7 & 8 Vic, c 110 (1844 Act).
15. Companies Act (1862) 25 & 26 Vic, c 89, ss 79, 81 and 205.
16. Council Regulation 1346/2000, 2000 O.J. (L 160) 1, 13.
17. UNCINTRAL Legislative Guide on Insolvency Law, United Nations, 2005.
18. DIRECTIVE (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of The Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency).
19. 5 Reform Proposal, Article 28(a), amending Article 18(1) of the Insolvency Regulation, 2015.
20. *Block-Lieb S., Halliday T.*, Harmonization and Modernization in UNCITRAL’s Legislative Guide on Insolvency Law, Texas Int’l LJ, Vol. 42, Texas Int’l LJ, 2007, 475.
21. *Demarco R.*, History of Bankruptcy - 2013, part 6, <<https://www.abi.org/feed-item/history-of-bankruptcy-%E2%80%93-part-6>> [14/06/2021].
22. *Edelman J., Meehan H., Cheung G.*, The Evolution of Bankruptcy and Insolvency Laws and the Case of the Deed of Company Arrangement, Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly, №. 4, 2019, 574.
23. *Eidenmüller H.*, The Rise and Fall of Regulatory Competition in Corporate Insolvency Law in the European Union, European Business Organization Law Review, Vol. 20, 2019.
24. *Eyal Z.*, Implementing the Wuropean Insolvency Regulation, A UK Perspective, European Business Organization Law Review, Vol. 8, 2007, 606.
25. *Garrido J.*, No Two Snowflakes the Same: The Distributional Question in International Bankruptcis, Texas International Law Journal, Vol. 46, 2011, 470.
26. *Gil-Robles J., Sánchez-Navajas P.*, Directive 2019/1023 of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132, 2/07/2019, 6.

27. *Gleeson J.T., Watson J A., Higgins Ruth C. A. (eds.)*, Historical Foundations of Australian Law – Vol. II, Commercial Common Law, The Federation Press, 2013, 424, 444.
28. *Goncharov N.*, Priority Rules Under the Directive (EU) 2019/1023 and the Shareholder-Creditor Agency Problem - A Comparative Legal Research, 2019, 4, 6.
29. *Hayek M.*, Principles of Bankruptcy in Australia, University of Queensland Press, 1962, 5.
30. *Jordan Ch.*, The Historical Evolution of the Bankruptcy Discharge, Am. Bankr. L. J., Vol. 65, 1991, 331-332.
31. *Levinthal L.E.*, The Early History of English Bankruptcy, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 67, Number I, 1919, 2.
32. *Manganelli P.*, The Evolution of the Italian and U.S. Bankruptcy Systems - A Comparative Analysis, J. Bus. & Tech. L., Vol. 5, 2010, 238-239.
33. *McCormack G.*, Jurisdictional Competition and Forum Shopping in Insolvency Proceedings, Cambridge Law Journal, Vol. 68, 2009, 174-175.
34. *Moss G.*, Group Insolvency – Choice of Forum and Law: The European Experience Under the Influence of English Pragmatism, Brooklyn Journal of International Law, Vol. 32, 2008, 1017-1018.
35. *Mucciarelli F.*, Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension, European Business Organization Law Review, Vol. 14, 2013, 175, 178.
36. *Quilter G.*, The Quality of Mercy-The Merchant of Venice in the Context of the Contemporary Debt and Bankruptcy Law of England, Insolvency Law Journal, Vol. 6, 1998, 49.
37. *Shaiman S. L.*, The History of Imprisonment for Debt and Insolvency Laws in Pennsylvania as They Evolved from the Common Law The American Journal of Legal History, Vol. 4, No. 3, Jul., Oxford University Press, 1960, 205.
38. *Susan B., Halliday T.*, Harmonization and Modernization in UNCITRAL’s Legislative Guide on Insolvency Law, Texas Int’l LJ, Vol. 42, 2007, 475.
39. *Taylor G.*, Boardroom Scandal: The Criminalization of Company Fraud in Nineteenth – Century Britain, Oxford University Press, Oxford, 2013, 94.
40. United Nations Commission on International Trade Law, Legislative Guide on Insolvency, United Nations Publication, 2005, Sales No. E.05.V.10.
41. *Virgos M., Garcimartin F.*, The European Insolvency Regulation: Law and Practice, Hague: Kluwer Law International, 2004, 157.